

ВИБІР ОПТИМАЛЬНОГО ДІАМЕТРА АРТЕРІО–ВЕНОЗНОЇ ФІСТУЛИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ТРОМБЕКТОМІЇ З КЛУБОВО–СТЕГНОВОГО ВЕНОЗНОГО СЕГМЕНТА

Ю. А. Левчак

Ужгородський національний університет, медичний факультет,
Закарпатська обласна клінічна лікарня імені А. Новака, м. Ужгород

CHOICE OF FISTULAS OPTIMAL DIAMETER WHILE PERFORMANCE OF THROMBECTOMY FROM ILEO–FEMORAL VENOUS SEGMENT

Yu. A. Levchak

Хірургічне лікування гострого ТГВ має на меті розв'язання двох кардинальних завдань: попередження ТЕЛА та відновлення прохідності венозної магістралі. Повною мірою виконання цих завдань на сучасному рівні можливе лише при виконанні відкритих та ендovasкулярних втручань [1]. За рекомендаціями Американської асоціації торакальних хірургів, у пацієнтів при гострому ТГВ клубово–стегнового сегмента слід віддавати перевагу відкритій тромбектомії з метою зменшення вираженості гострих симптомів та формування посттромботичної хвороби (ступінь доказовості 2С) [2]. За адекватно виконаної тромбектомії швидко зменшується тяжкість запальної реакції, зберігаються структура і функція венозних клапанів, що запобігає виникненню посттромбофлебійного синдрому (ПТФС) [3]. Проте, сподіватись на ефективність втручання можливо лише за тривалості тромботичного процесу не більше 5 діб; це дає можливість попередити виникнення ретромбозу та зберегти заслінки венозних клапанів [4]. Ефективність тромбектомії значною мірою залежить від багатьох чинників, зокрема, сегментарного характеру ТГВ, невеликої тривалості періоду з моменту початку захворювання, відсутності протипоказань до виконання втручання [5].

З метою покращення результатів відкритої тромбектомії, зокрема, зменшення ризику виникнення рет-

Реферат

Наведені результати дослідження гемодинаміки артеріо-венозної фістули (АВФ) залежно від її діаметра. Оперовані 98 хворих з приводу тромбозу глибоких вен (ТГВ) клубово-стегнового сегмента, у 82 (83,7%) з них здійснено видалення флотуючого тромба з лігуванням стегнової вени, у 16 (16,3%) - тромбектомія з вен клубово-стегнового сегмента, у 14 (14,3%) - втручання доповнене формуванням АВФ. Під час формування АВФ використовували латеральні гілки стегнової вени необхідного діаметра. В усіх хворих АВФ самостійно закрилася у строки від 3 до 10 тиж. За умови прискореного кровотоку в 1 (7,1%) хворого виник ретромбоз. Тромбоемболія легеневої артерії (ТЕЛА) в оперованих пацієнтів не було. Застосування активної хірургічної тактики лікування ТГВ клубово-стегнового сегмента надійно попереджає виникнення ТЕЛА, виконання тромбектомії у поєднанні з формуванням АВФ оптимального діаметра забезпечує суттєве зменшення частоти виникнення ретромбозу та ускладнень.

Ключові слова: гострий тромбоз глибоких вен; венозна тромбектомія; артеріо-венозна фістула.

Abstract

The results of investigation of arterio-venous fistula (AVF) hemodynamics, depending on its diameter, were adduced. There were operated 98 patients for deep veins thrombosis (DVTH) of ileo-femoral segment, in 82 (83.7%) of them the extraction of a floating thrombus with femoral vein ligation was performed, in 16 (16.3%) - thrombectomy from the ileo-femoral segment veins, in 14 (14.3%) - the intervention was added by formation of AVF. While AVF formation a lateral branches of femoral vein of a necessary diameter were applied. In all the patients AVF have closed spontaneously in terms from 3 to 10 weeks. While the accelerated blood flow presence in 1 (7.1%) patients a rethrombosis have occurred. Pulmonary thrombosis in operated patients did not occur. Application of active surgical tactics in treatment of DVTH of ileo-femoral segment securely prophylacts the pulmonary thromboembolism, application of thrombectomy together with AVF formation of optimal diameter guarantees the essential reduction of the rethrombosis and complications occurrence rate.

Key words: acute deep veins thrombosis; venous thrombectomy; arterio-venous fistula.

ромбозу, автори пропонують завершувати оперативне втручання формуванням АВФ [6, 7]. Проте, в літературі ми не знайшли повідомлень щодо розмірів АВФ та критеріїв, що впливають на вибір діаметра АВФ у конкретного хворого.

Мета роботи: визначити оптимальний діаметр АВФ під час виконання тромбектомії з вен клубово–стегнового сегмента.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

За 10 років у відділенні хірургії судин оперовані 98 пацієнтів з приводу ТГВ клубово–стегнового сегмента. Чоловіків було 57 (58,2%), жінок — 41 (41,8%), співвідношення жінок і чоловіків 1:1,4. Вік хворих від 24 до 70 років.

У 82 (83,7%) пацієнтів видалений флотуючий тромб з стегнової та

клубової вен з подальшим лігуванням стегнової вени нижче рівня впадіння глибокої вени стегна; у 16 (16,3%) — за тривалості захворювання не більше 5 діб виконана напіввідкрита тромбектомія з клубової та стегнової вен; у 14 (14,3%) — основне втручання доповнене формуванням АВФ.

Всім пацієнтам проведено триплексне ультразвукове дослідження поверхневих та глибоких вен з використанням апаратів Toshiba Xario SSA—660 (Японія) з набором конвексних (з частотою 1,9 — 6,0 МГц) та лінійних (5,0 — 12,0 МГц) датчиків; Aloka Alpha 6 (Японія) з набором конвексних (1,8 — 6,0 МГц) та лінійних (5,0 — 13,0 МГц) датчиків та Esaote MyLab 50 (Італія) з набором конвексних (2,5 — 5,0 МГц) та лінійних (5,0 — 12,0 МГц) датчиків. Всі апарати представляють ультразвукові системи експертного класу з універсальною платформою, гнучкою конфігурацією, з технологіями просторово—частотного кодування у реальному часі, що дозволяє отримати зображення високої гомогенності з чітким окресленням клінічно—значущих деталей та суттєво зниженим рівнем шумів.

Оскільки в літературі не висвітлені критерії, за якими визначають необхідний діаметр АВФ, у клінічній практиці ми спиралися на результати власних досліджень, проведених спільно з науковцями Інституту гідромеханіки НАН України у 2008 р. [8]. В результаті складних фізико—математичних обчислень, точність яких підтверджена значною кількістю проведених експериментів, для використання у клініці створена таблиця, в якій обчислені параметри АВФ залежно від показників системної гемодинаміки (див. таблицю).

Об'ємна швидкість залежить від діаметра судини та показників системної гемодинаміки. За даними літератури, об'ємна швидкість у загальній стегновій артерії становить від 200 до 700 мл/хв (у поверхневій стегновій артерії — від 100 до 500 мл/хв) [9]. За нормальних показників системної гемодинаміки (D_p до 50 мм рт.ст.) та діаметра АВФ 1 мм об'ємні витрати через АВФ станов-

Залежність об'ємних витрат від діаметра АВФ та показників системної гемодинаміки

d, мм	D_p , мм рт.ст.	Q , см ³ /с	V , см/с	V_2 , см/с
1	50	0,98	0,87	80,89
2	50	4,7	4,16	84,18
3	50	11,5	10,20	90,22
4	50	25,6	22,65	102,67
1	60	1,2	1,06	81,08
2	60	5,1	4,51	84,53
3	60	15,0	13,27	93,29
4	60	31,5	27,87	107,89
1	70	1,4	1,24	81,26
2	70	6,1	5,40	85,42
3	70	17,9	15,84	95,86
4	70	36,0	31,86	111,88

Примітка. d— діаметр АВФ; D_p — різниця між систолічним та діастолічним артеріальним тиском; Q — об'єм крові, що скидається крізь АВФ; V , V_2 — лінійна швидкість потоків крові.

лять 58,8 мл/хв; при збільшенні діаметра АВФ до 2 мм — вони збільшуються до 280 мл/хв; при збільшенні діаметра АВФ понад 3 мм артеріальне кровопостачання зменшується більш ніж 50% загального, що спричиняє синдром "обкрадання".

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Доцільність формування АВФ оснований на ідеї прискорення венозного кровотоку в зоні тромбектомії, що знижує ризик виникнення раннього післяопераційного ретромбозу та забезпечує відновлення ендотелію венозної стінки у строки від 4 тиж до 4 міс, проте, деякі флебологи вважають основним чинником відновлення ендотелію власне артеріальну кров, збагачену киснем [10]. Формування АВФ після виконання венозної тромбектомії дозволило суттєво розширити показання до застосування активної хірургічної тактики у лікуванні ТГВ. Тромбектомія з вен є більш необхідною процедурою, ніж вважали раніше, вона має бути доступною всім активним пацієнтам за симптомного ТГВ, у яких немає можливості провести катетер—керований тромболізис [11]. У клінічній практиці найбільш часто використовують такі модифікації АВФ: "корзина" — з формуванням

анастомозу кінець у бік між медіальною притокою великої підшкірної вени та стегновою артерією; "N" — з використанням синтетичних судин з політетрафторетилену (ПТФЕ) з формуванням анастомозів бік у бік між стегновими веною та артерією. Під час функціонування АВФ поступово збільшується об'ємний кровоток, що за неповної дезобструкції венозної магістралі є позитивним, оскільки сприяє розвитку венозних колатералей [12]. Проте, за тривалого функціонування АВФ у деяких ситуаціях можливе перевантаження правих відділів серця, з огляду на це деякі автори пропонують активно припиняти функціонування АВФ у строки до 6 міс [6]. Хоча, на думку інших авторів, усунення АВФ не обов'язкове, оскільки 30% з них самостійно припиняють функціонувати у строки до 4 тиж [13]. Як правило, усунення АВФ — це складне оперативне втручання через необхідність маніпуляцій на рубцево—змінених тканинах, що нерідко зумовлює пошкодження магістральних судин, лімфатичних проток та гнійно—септичні ускладнення [14]. Для попередження зазначених ускладнень запропоновані мініінвазивні втручання з усунення АВФ [15]. Крім цих ускладнень, при формуванні АВФ великого діаметра можливе виникнення гострої ішемії тканин ниж-

ньої кінцівки внаслідок синдрому "обкрадання" [16].

Ми формували АВФ дещо відмінних від класичних варіантів, оскільки для підбору оптимального діаметра АВФ необхідна наявність гілки відповідного діаметра. Для цього найбільш придатними є бічні гілки (від 3 до 6) різного діаметра, що впадають у стегнову вену латерально (з боку артерії). Саме з цих гілок ми обирали відповідну оптимальному діаметру, виділяли її та формували АВФ кінець вени у бік артерії, використовуючи мікрохірургічну техніку, інструменти та шовний матеріал 8/0. Сформовані АВФ схожі до класичної "N"—подібної конфігурації. Щоб уникнути повторного втручання при необхідності закриття АВФ, використовували видозмінену мето-

дику В. І. Русина, що передбачає проведення ПТФЕ лігатури (3/0) під АВФ [15]. При необхідності закриття АВФ під контролем УЗД лігатуру підтягували до повного припинення кровотоку, що забезпечувало тромбування фістули. В нашому дослідженні необхідності у примусовому блокуванні АВФ не було, оскільки всі фістули самостійно закрилися у строки від 3 до 10 тиж. Ретромбоз клубової вени в умовах прискореного кровотоку виник в 1 (7,1%) пацієнта (не діагностований до операції синдром Мей—Тернера). Всім хворим показана тривала антикоагулянтна терапія. У стаціонарі перевагу віддавали низькомолекулярним гепаринам, амбулаторно призначали ривароксабан. ТЕЛА в оперованих пацієнтів не було.

ВИСНОВКИ

1. Активна тактика лікування ТГВ клубово—стегнового сегмента є дієвим заходом попередження ТЕЛА.

2. Здійснення венозної тромбектомії у поєднанні з формуванням АВФ забезпечує суттєве покращення результатів хірургічного лікування ТГВ.

3. Створення оптимального діаметра АВФ (до 3 мм) надійно запобігає виникненню ретромбозу, ускладнень з ураженням правих відділів серця та порушенням артеріального кровопостачання оперованої кінцівки.

ЛІТЕРАТУРА

- Comerota A. J. Technique of contemporary iliofemoral and infringuinal venous thrombectomy / A. J. Comerota, S. S. Gale // *J. Vasc. Surg.* — 2006. — Vol. 43, N 1. — P. 185 — 191.
- Prevention of venous thromboembolism: American College of Chest Physicians Evidence—Based Clinical Practice Guidelines: 8th ed. / W. H. Geerts, D. Bergqvist, G. Pineo [et al.] // *Chest.* — 2008. — Vol. 133, suppl. 6. — P. 381 — 453.
- Comerota A. J. Treatment of acute iliofemoral deep venous thrombosis: a strategy of thrombus removal / A. J. Comerota, D. Paolini // *Eur. J. Vasc. Endovasc. Surg.* — 2007. — Vol. 33, N 3. — P. 351 — 360.
- Long—term results after transfemoral venous thrombectomy for iliofemoral deep venous thrombosis / C. Lindow, A. Mumme, G. Ascitto [et al.] // *Ibid.* — 2010. — Vol. 40, N 1. — P. 134 — 138.
- Андріяшкін В. В. Отдаленные результаты хирургического лечения эмболоопасных тромбов бедренной вены / В. В. Андріяшкін, Т. В. Бычкова: материалы 21—й (XXV) Междунар. конф. Рос. об—ва ангиологов и сосуд. хирургов // *Ангиология и сосуд. хирургия.* — 2009. — Т. 15, № 2 (приложение). — С. 15 — 16.
- Віддалені результати лікування гострого венозного тромбозу стегново—клубового сегмента / О. Б. Кутовий, О. О. Сергеев, О. І. Абрамова [та ін.] // *Клін. флебологія.* — 2012. — Т. 5, № 1. — С. 55 — 57.
- Dutta T.K. Venous thromboembolism: The intricacies / T. K. Dutta, V. Venugopal // *J. Postgrad. Med.* — 2009. — Vol. 55, N 1. — P. 55 — 64.
- Кріль С. І. Методика гідравлічного розрахунку короткої трубки, яка сполучає два протилежно спрямовані напірні потоки рідини / С. І. Кріль, Ю. А. Левчак // *Прикладна гідромеханіка.* — 2008. — Т. 10 (82), № 2. — С. 59 — 69.
- Лелюк В. Г. Ультразвуковая ангиология / В. Г. Лелюк, С. Э. Лелюк. — М.: Реальное время, 2003. — 120 с.
- Шайдаков Е. В. Алгоритм хирургического лечения острых венозных тромбозов: материалы 5—го Санкт—Петербург. венозного форума [Електронний ресурс] / Е. В. Шайдаков, Г. Г. Хубулава, О. И. Царев. — Режим доступу: http://shaidakov.ru/recs_alg_ppt.php?slide=0
- Eklöf V. Инновационные технологии в хирургическом лечении заболеваний вен: материалы 5—го Санкт—Петербург. венозного форума [Електронний ресурс] / В. Eklöf. — Режим доступу: http://eklof.ru/recs_ppt.php
- Роль артериовенозной фистулы в профилактике тромбоза протезов из пористого политетрафторэтилена при замещении сегмента инфраренального отдела полой вены в эксперименте / А. А. Баешко, Ю. А. Чайка, И. А. Яхновец [и др.] // *Ангиология и сосуд. хирургия.* — 2000. — Т. 6, № 3 (приложение). — С. 15.
- Покровский А. В. Клин. ангиология: в 2 т. / А. В. Покровский. — М.: Медицина, 2004. — Т. 2. — 769 с.
- Игнатьев И. М. Артерио—венозные анастомозы в хирургическом лечении посттромботической болезни / И. М. Игнатьев, Р. А. Бредихин // *Ангиология и сосуд. хирургия.* — 2001. — Т. 7, № 4. — С. 51 — 63.
- Русин В. І. Пластична хірургія вен в умовах прискореного венозного кровотоку / В. І. Русин, А. І. Микита, С. С. Філіп // *Клін. хірургія.* — 1993. — № 8—9. — С. 64 — 65.
- Абрамова О. І. Тромбектомія у поєднанні з артеріо—венозною фістулою при лікуванні хворих на гострий флеботромбоз стегново—клубового сегменту / О. І. Абрамова // *Вестн. неотлож. и восстановит. медицины.* — 2010. — Т. 11, № 3. — С. 270 — 273.

